

Daendels op een voetstuk

Hattem, 23 mei. Een eresaluut van het Sint Anna Gilde klinkt over het Tinneplein. Zojuist zijn onder het toezien van het Beeldhouwersgilde, de stadsgidsen in schutterstenuen en tientallen belangstellenden de bronzen koppen van enkele prominente Hattemers onthuld: dr. J.H. Sypkens Smit en generaal F.A. Hofer. De derde en laatste is van de 18de-eeuwse revolutionair Herman Willem Daendels (1762-1818). 'Hij is een boef, maar van de drie zou ik met hem het liefst een glas wijn drinken,' spreekt burgemeester Jan Willem Wiggers lachend. De in pak gestoken CDA'er schrikt niet terug van de woeste en omstreden revolutionair. Als beschermheer van het Sint Anna Gilde voelt hij affiniteit met hem, zegt hij. Onder 'kapitein' Daendels was het gilde een uiterst militair exercitiegenuootschap. Daendels greep de macht, hield openbare vergaderingen en verzette zich (vergeefs) tegen de soldaten van Willem V. De schutterskapitein vluchtte, keerde in 1795 als generaal terug met het Franse leger en proclameerde de revolutie. Het land moest maar eens gezuiverd 'van al dat adelyk en aristocratisch ongedierte' en door 'braave burgers' geregeerd gaan worden. Niet veel later drukte de generaal, met twee staatsgrepen, de eerste grondwet erdoor. Kunstenaar Emke Kuiper haalt het doek van Daendels' 'wilskrachtige' bronzen kop. Patriot, vermeldt het tekstbordje onder zijn naam. Burgemeester Wiggers roemt de Hattemer om zijn bijdrage aan de grondwettelijke verankering van de revolutie-idealen. Het beeld is zo een concrete bevestiging van de recente herwaardering van het revolutietijdvak als het begin van ons moderne staatsbestel. Dat maakt dit initiatief bijzonder. Onze publieke ruimte kent nauwelijks tastbare herinneringen aan de democratische erfenis van de 18de-eeuwse revolutie. Het enige standbeeld van Daendels in Nederland tot dusver, op de voorgevel van het Stadsarchief Amsterdam, eert hem als koloniale held. En dat aspect ontbreekt nu juist bij zijn beeltenis in Hattem. Daendels werd benoemd tot Gouverneur-Generaal van Nederlands-Indië en van Goudkust. Hij maakte met de aanleg van de Grote Postweg op Java vele dodelijke slachtoffers. Dit omvangrijke project krijgt desondanks ook positieve waardering vanwege de logistieke modernisering op het gebied van post, transport en geografische eenwording van het eiland. Over Daendels' dubieuze reputatie als koloniaal bestuurder woedde vorig jaar

Herman Willem Daendels in 1792, vlak voor hij zijn militaire carrière in het Franse revolutionaire leger begint (Rijksmuseum Amsterdam).

een hevig debat. Aanleiding was de lezing 'Postkoloniale Beeldenstormen' van Gert Oostindie in het Rijksmuseum Amsterdam. Los van het debat blijkt uit de tekst van zijn lezing dat Oostindie niet wist van het voornemen een bronzen kop in Hattem te plaatsen; de beeldencommissie aldaar wist wel van Daendels' reputatie maar was niet van het debat op de hoogte. Volgens oud-streekarchivaris Gerrit Kouwenhoven, die Daendels vorig jaar als 'Grootste Gelderlander aller Tijden' nomineerde, is met de vereeuwiging van Daendels hoe dan ook een belangrijke stap vooruit gezet. Hij meent dat Hattemers Daendels lange tijd associeerden met de boosaardige rol die Bart van de Veluwe hem gaf in zijn *In de schaduw van den oude reus*. In dit jongensboek uit 1932 is Daendels een landverrader die het volk ophitst tegen Oranje. In 1979 verwijderde de kerkarchivaris een 60 jaar oude herinneringsplaquette voor Daendels uit de Hervormde kerk, omdat men tijdens het Avondmaal niet tegen deze bedenkelijke figuur wilde aankijken. De rechtvaardiging voor de plaatsing van de Daendelskop lijkt bovenal lokaal chauvinisme. De stadsgidsen kunnen er hun verhalen aan ophangen over het Daendelspoortje (hierlangs ging hij met zijn 'geschaakte' vrouw, de Daendelszaal in het museum (met Daendels' sabel en schuttersketting) en het geboortehuis, sinds 2015 herkenbaar aan een gevelsteen met keeshond (symbool voor de patriotten). 'En, vraag ik de vrolijke mannen, 'hoe gaan jullie om met een kritisch publiek?'. Daar zijn ze nooit bang voor. Ze vertellen graag de grap, dat hoewel Daendels' vrouw oerlelijk was, hij toch vijftien kinderen bij haar verwekte.

Edwina Hagen doceert geschiedenis aan de VU in Amsterdam. Als specialiste van de 18de eeuw publiceerde zij onder meer *President van Nederland. Rutger Jan Schimmelpenninck, 1761-1825* (Balans, 2012). In deze column schrijft ze over de revoluties van de 18de eeuw, en hoe die in het nu voortleven. Ze is bestuurslid van de Stichting Daendels die het initiatief nam tot de lezing van Gert Oostindie; stichtingdaendels.nl

